

TÜRK TORAKS DERNEĞİ VE TÜRKİYE ULUSAL VEREM SAVAŞI DERNEKLERİ FEDARASYONU
24 MART DÜNYA TÜBERKÜLOZ GÜNÜ BASIN BİLDİRİSİ

VEREM İLE SAVAŞTA EN BÜYÜK DESTEĞİM;
DİSPANSERİM

24 Mart tüm dünyada hala en önemli sağlık sorunlarından biri olan tüberküloz hastalığına (verem hastalığı) karşı olan ilgiyi arttırmak, toplumu bilinçlendirmek ve tüberkülozla mücadelede siyasi otoriteyi de harekete geçirebilmek için ayrılan bir gündür. Neden Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından bugün seçilmiş diye sorarsak; Robert Koch'un Mycobacterium tuberculosis basilini tüm dünyaya tanıttığı 24 Mart 1882 tarihi ile karşılaşıyoruz.

Ne yazık ki aradan geçen yüzyılı aşkın süreye ve son 50 yıldır etkin bir tedavisinin bulunmasına karşın, günümüzde de tüberküloz, sorun olma niteliğini sürdürmektedir. Tüm dünyada her yıl yaklaşık iki milyon kişi tüberkülozdan ölmektedir. Üstelik tüberküloz basili, ilaçlara direnç kazanarak çok daha ciddi, çözülmesi daha zor bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı DSÖ ilk defa olarak bir hastalık için 1993 yılında acil durum ilan etmiştir. Tüberkülozla mücadele edebilmek için Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisini (DGTS) bir kontrol programı olarak tüm dünya ülkelerine önermiştir.

Son yıllarda Türk Toraks Derneği ve Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonunun, değişiminde ve gelişiminde önemli rol oynadığı tüberküloz kontrolü (verem savaşı) ile ilgili ülkemizde sevindirici gelişmeler olmuştur. DGTS'nin kabul edilmesi, bu konuda bir politik kararlılık oluşması ve ülke genelinde tüberküloz verilerinin toplanarak yayınlanması bu sevindirici gelişmelere örnek olarak sayılabilir.

Son 20 yıldır dünyanın değişik ülkelerinde uygulanan sağlık reformu, gerekli önlemlerin alınmadığı bir çok ülkede tüberküloz kontrolünü ciddi anlamda olumsuz yönde etkilemiştir. Sağlık hizmetleri yönetiminin merkezden periferik kaymasını (desantralizasyon) öneren bu reform uygulamaları, gerekli önlemlerin alınmadığı ülkelerde, vertikal örgütlenme yapılanmasına sahip tüberküloz kontrol programlarının çökmesine ve bu ülkelerde tüberküloz sorununun ileri derecede ağırlaşmasına yol açmıştır. Örneğin, ABD'nin NewYork kentinde, 1970'li yıllarda veremin artık önemli olmadığı düşüncesiyle bütçesi kısıtlı, sistem içerisinde tüberküloz kontrol programı uygulamaları azalınca yüzbin nüfusta 20'nin altında olan tüberküloz insidansı 1990 larda yüzbinde 50 nin üzerine çıkmış oldu. Sovyetler Birliğinde de sağlık sistemi yapısı bozulunca 1990 da yüzbinde 34 olan tüberküloz insidansı 2000'li yıllarda yüzbinde 100'ü geçti ve halen de tüberküloz kontrolünde büyük sorunlar yaşamaya devam etmektedir.

Verem savaşı dispanserleri (VSD), Türkiye'de Cumhuriyet ile yaşattır. VSD , tüberküloz hastalığı konusunda bilgi ve deneyim sahibi olan bu konuyla ilgili özelleşmiş bir kurumdur. Birinci basamak sağlık kuruluşları olan Sağlık Ocaklarının, Aile Sağlığı Merkezlerinin ve Toplum Sağlığı Merkezlerinin ise tüberküloz konusunda deneyimleri yoktur. VSD dışındaki diğer birinci basamak kurumları tüberkülozlu hasta takiplerinde, doğrudan gözetimli tedavi uygulamalarında, temaslı taramalarında ve tüberküloz tanısı konmasında VSD ile beraber çalışmalıdır. Ancak tüberkülozlu hasta yönetiminde temel sorumlu birim VSD olmalıdır. Bu hizmetlerin bölünerek hastanelere ve VSD dışı birinci basamak sağlık kuruluşlarına dağıtılması durumunda, tüberkülozlu hasta yönetimi ve tüberküloz kontrol programı açısından ciddi zayıflıklar oluşacağından VSD'lerinin varlıklarının güçlendirilerek sürdürülmesi çok önemlidir.

Değişen sağlık sistemi içinde eğitimli ve deneyimli VSD çalışanlarının da tüberküloz kontrolüne bugüne kadar yaptıkları katkılarının sürdürülmesi sağlanmalıdır. Bunun için ekonomik ve sosyal koşullarının düzeltilmesine ihtiyaç vardır. Verem savaşı personeline geçici görevlendirme yapılmaması ve başka kurumlarda nöbet ya da diğer nedenlerle çalıştırılmaması gereklidir. VSD de çalışan sağlık çalışanları sertifikasyona sahip olmalı, maddi olarak benzer birinci basamak çalışanlarına göre mağduriyetleri önlenmelidir.

Ülkemizde yaklaşık 15-20 milyon kişinin tüberküloz ile enfekte olduğu (mikropla karşılaşmış olduğu), her yıl dispanserlere kayıtlı yaklaşık 20 bin tüberküloz hastamızın bulunduğu (insidans; yüzbin nüfusta 28) , bunların 2 binin tedaviyi terk ettiği ya da sonucunun bilinmediği, tedavisi oldukça zor olan çok ilaca dirençli tüberküloz hastalarımızın olduğu, tanı olanaklarımızda ve kalitesinde sorunların yaşandığı bir dönemde, VSD'lerinin varlığının yapıları güçlendirilerek sürdürülmesi gerektiği oldukça açıktır.

Bu amaçla ülkemizde uygulanmakta olan sağlık reformu içerisinde tüberküloz kontrolünün daha başarılı bir şekilde yürütülmesi için, VSD yapılarının korunması temel alınarak, birinci basamak ile entegrasyonu sağlanmış, görev tanımlamaları yapılmış ve alt yapı olanakları güçlendirilmiş VSD'lerinin bulunduğu, DGTS'nin tam olarak uygulanmasına olanak veren öneriler paketi hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Serir Özkan
Türk Toraks Derneği Tüberküloz Çalışma Grubu Başkanı

Prof. Dr. Muzaffer Metintaş

Türk Toraks Derneği Başkanı

Prof. Dr. Ferit Koçođlu

Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu Başkanı